

Gábor galambjai

Galambszárnyak gyöngé surranása az ablakon fölrezzentette szunyókálásából az öregembert. A pléhparkány kaparászó hangsort hallatott, nem engedve megvastagodni az öröm múltbaringató fonalát. Búzaszemekkel muszáj engesztelnie az ereszkedő, éhes égicsapat hírnökeit. Jelzés volt: megjöttünk Gábor! Vedd le polcáról az etetőtálkát, nyiss kicsi meleget ránk, s tedd elénk eleségünk! Mozdulása után kakaskodott is a büszkeség az öregemberben, az ő galambjai érkeztek, a hírnökök a sok közül, amelyeket pár éve türelemmel szoktatott a körúti ház emeleti ablakára. Velük gyakorta komázott, s azok brukogásukkal szinte bólogattak a találkozásokkor, hangot járató kérdésekre. Nyugtatták az öregemberben, amit anélkül is tudott: kívül hideg, fagyos az idő.

Az íróember ilyenkor hasznosnak érezte magát, helytállónak, dolgát tevőnek. Miután bevégezte a galambok etetését, ismét visszarévedhetett a múltba, ahol újra pöfög a Zsuzsi-vonat, kutatás, mikoris a legkisebb fiút derékig vízbe kényszeríti a paraszti praktikum, mivel az alsó káva alól csak a madártestű gyermek képes kikotorni a sarat, hogy a fagyúró minél mélyebbre süllyedhessék. Tiszta, iható víz fakadhassék az istenhátamögötti családnak. Mindazért, persze, hogy az íróember később zsörtölődhessék: a kútásó, rövidnyelű katonai ásó bizony örökre lent maradt a mélyben! A kútásásból vödörrel fölhúzott gyermek valós története az idők teltevel írói hitvallássá erősödött. Ugyanis az égi vándorokkal cimboráló öregember nem más, mint Mocsár Gábor, Debrecen és Szeged állandóan békétlenkedő írófejedelme, kit hányatott sorsa szinte belekényszerített a hatalmas ólomtengerbe, az óriás betüerdő sűrűjébe. Mire a galambok megtalálták őt, könyvek garmadában vallhatta: „... az írás maga törekeny, de a gondolat ép benne...”

A magány ólomsajtója engedett. Huncutul bújt a Zsuzsi-vonat a regényes guti erdőbe, elcsendesedtek a Kárpátok aknavetői, öldöklőn kereplő golyószórói, némultak kis időre az emlékezés lármái. Megszakadt Jerzsi, az ötvenfogú lengyel hálálkodása és a galambok érkezése feledtette az öregemberben a cigány Rövid Simon halálhörgését idéző *Fekete madarakat*.

Van miből válogatnia a múltidéző emlékek után kutatónak. A *Faházikók* könyvének fülszövegében olvashatjuk az 1921-ben született, József Attila-díjas íróról: „*Gyári munkás, a felszabadulás után újságíró; 1956-ig a Szabad Nép munkatársa, 1962—1963 az Alföld című, Debrecenben megjelenő irodalmi folyóirat főszerkesztője volt. Könyvei az ötvenes évek eleje óta látnak napvilágot. Főbb művei: Forró napok (regény, 1956), Egy párttitkár feljegyzései (kisregény, 1956), Ördögdomb (kisregény, 1961), Szellem és századok (tanulmányok, 1962), Nyitott tenyér (regény, 1963), Pirostövű nád (elbeszélések, 1964), Pávatoll (regények, 1966), Fecskék és miatyánk (elbeszélések, 1967), Nálunk vidéken (tanulmányok, 1967), Fekete csónak (regény, 1968), Kerek egymillió (kisregények, 1968), Égő arany (szociográfia, 1970), Ki vágta fejbe Hudák elv-*

társat? (regény, 1971), Gyémántper (történelmi regény, 1972), Ég alatt, föld felett (regény, 1975), Sziklából víz (regények, 1975), Kék barlang (kisregények, 1978), Süli-bógni (kisregények, 1979), A város és a fejedelem (történelmi regény, 1980), Délibábjaim városa (szociográfia, 1982), Részletek egy közép-európai életrajzból (válogatott elbeszélések, 1982), ...eleitől fogva (önéletrész, 1986).”

Műveit ez idő tájt filmesek, rádiósok, színházi rendezők használják alapul a magyarság sorskérdéseinek bemutatására. Tagja a *Magyarország felfedezése* sorozat szerkesztőbizottságának. Szociográfiájával indul újra a sorozat. Az írószövetség választmányába delegálja jeles képviselőjét. Sajnos, a szellem erejének szárnyalásával a test nem tudja fölvenni a versenyt. Kényszeredetten ismerkedik a kórházak, klinikák életével, majd korai öregségére segítőtül szegődik mellé a gumivégű görbebot. És érkeznek halkan a galambok...

— Most már szép csendesesen begubózom — mondotta nemrégiben, készülve a nagy útra, újra haza, Debrecenbe.

Hiába próbáltuk elhessegetni magunktól a kegyetlen gondolatot s tartani ezer bajt, az öregemberek érzékeny túlzásával Gáborban fölfakadt: — Megmaradtam vidéki írónak, jól is érezném magam itt, de fáraszt már az utazás, a sok értelmetlen szócséplő értekezés.

Hozzá lett volna méltatlan, ha elhittem volna, hiszen alig akadt néha szenvedélyesebb vitatkozó, igazért ágáló s honában megbántottabb ember. Tény viszont, hogy a sors már jó ideje megálljt parancsolt neki a fűrgébb mozgáshoz.

— Mégis útra kélsz?

— Második feleségem, Irma halála után Szegedhez nem köt semmi. Debrecenben él az első házasságomban született fiam, az unokám. Közelebb szeretnék kerülni hozzájuk.

— Megbántottak nálunk?

— Negyedszázad alatt sok minden történt. A szerkesztőségben itt is igazságtalanul váltottak le, mint Debrecenben, de az előbbi az igazi oka az indulásomnak. A politika már nem érdekel olyan hévvel, mint régebben. Mit is várjak olyan rendszertől, ahol húsz év alatt nem fogott velem kezét egyszer sem a párt első titkára.

Be kellett érnie az új lakó erős kézszorításával s a tisztesség tudatában váltunk el költözésekor, de csak azért, hogy az újbóli találkozásunkkor jobban belemerüljünk a részletek taglalásába. Szerettem volna tudni, hogy akit négyszer próbáltak *kivezettetni a pártból*, miért maradt ott mégis. Gábor elmondotta sorjában a történeteket s figyelmeztetett, ő már mindent beleszólt a könyveibe. Szerkesztőnél van önéletrészének második kötete, az *...eleitől fogva* folytatása, és sorokba rendeződött a harmadik, a máj bemutató rész — amelyből mindenki kiveheti az igazságot. Mindezekre tekintettel nem tartotta valószínűnek, hogy az általam elképzelt beszélgetés napvilágot láthat a lapokban, hiszen erős ellenállást észlelt mindenkoron, ha a múlt közeli darabkáját vette górcső alá. Idő teltével tisztázódhat csak, mi is történik mifelénk mostanában? De hogy haszna is legyen a találkozásainknak, mint lakása új bérlőjére, rám bízta a galambok etetését. Egy hétre való eleséggel. A napi adagolástól fölmentett, de hetes kihagyást nem engedélyezett. A hosszúra nyúlt ott-honteremtés ezer gondja-baja között — ezt be kell vallanom —, bizony a galambok elriadtak a mérhetetlen fölfordulástól. Hátrányt szenvedtek. Oly-

annyira, hogy a kemény tél elérkeztével csak egyikük kényszerült betegen gubbasztani házuk függőfolyosóján. Hiába lehelt belé életerőt a gondos családi ápolás, az utolsó hírnök szabadba eresztésekor is elhagyott bennünket. Azóta csak néhanapján térnek vissza. Együtt Gáborral, a fényes idők szellőjén. Ilyenkor ő is a galambok hangján szólal. Frissen ül vissza a kopott írógéphez, szedi szálaira a múltat. Simán, olajozottan zakatol a betűkosár: a jövőnek íródik a múlt. Nagy Fekete Csónak ring a vízen, Ady Endre integet belőle a parton kvaterkázó Móricz Zsigmondnak. Odébb Veres Péter jegyzi meg: „ami romlandó, meg is romlik”. Mintha a világ legtermészetesebb dolga volna, Pirostövű Nád terem a zombékos tájon, és odébb Égő Arany fáklyát mutat az alföldi olaj. S Gábor ír, majd kajánul nevet, hogy tizenhetedik alibi futballistájaként a szegedi csapatnak fölülemelkedjék a történelem. Kilépjen gyarló világunkból és az Égi Hatalmak Botosaként övjon bennünket „mindenféle szélfutotta eszmék kártékony hatásától”.

A pörölyként nehezedő csendben hallani vélem gyöngye szárnyeszeit beteg galambjainknak, de nem ereszkednek a pléhpárkányra, hanem röptükből óriássá terülnek szájukban fénylő golycs gomolyaggal, amely beleolvad a végláthatatlan nagy kékségbe, ahol könnyed lebegéssel eszert óriás tarka pillangót a felhők szárnya. Ilyenkor magam is elhiszem, hogy Gábor valójában el se költözött. Fekete-fehér ólomsorsából előlép, telefonál, bort iszik, mesél, mesél... mesél, miközben porciózott búzaszemet szór a galamboknak. Holott szegény, még a nyáron elvesztette érintkezését a valós világgal. Elhagyta hangja, se keze, se esze nem engedelmeskedett akaratának. Mire végérvényesen bebizonyosodott, hogy a galambok nem jöhetnek vissza hozzánk, Gábor az örök megbékélés mezejére keredzkedett.

Lehet, hogy az emlegetve szeretett Zsuzsi-vonat, vagy a gyűlölt harctéri kordé vitte, vagy valóban a galambjai röptették, de egy biztos: zajtalanul ment el...

MAJOROS TIBOR

A Molnár tanyán (Székkutas, 1986)